

Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

**SOTUNGIN LUKION OHJAUSJÄRJESTELMÄN
ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN**

Marianna Sydänmaanlakka

2008

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

TIIVISTELMÄ

Sydänmaanlakka, Marianna

Sotungin lukion ohjausjärjestelmän arviointi ja kehittäminen

Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen koulutus ja tutkimus, 2008, 31 s.

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä.

Vantaalla sijaitsevassa Sotungin urheilupainotteisessa lukiossa on ohjausta kehitetty usean vuoden ajan koko oppilaitoksen tasolla. Vuosien 2007 ja 2008 aikana toteutettiin iso arviointihanke, jonka tavoitteena oli saada aineistoa ohjausjärjestelmän kehittämiseen. Arviointia toteutettiin useammassa osassa tapaustutkimuksen kaltaisesti. Koko koulun henkilökunta on osallistunut hankkeeseen.

Arvioinnin lähtökohtana käytettiin van Esbroeck & Wattsin holistisen opiskelijakeskeisen ohjauksen mallia. Malli tekee näkyväksi ohjauksen kolme eri näkökulmaa: itse opiskelun ohjauksen, kasvun ja kehityksen tukemisen sekä ammatinvalinnan kysymykset. Samalla malli jäsentää ohjauksen toimijat sillä perusteella, miten lähellä kukin ohjaustaho on suhteessa opiskelijaan. Opettajat ovat lähinnä opiskelijaa, ensimmäisellä tasolla, opinto-ohjaajat seuraavalla ja koulun ulkopuoliset toimijat kolmannella ohjauksen tasolla. Vuorovaikutuksen näiden eri toimijoiden välillä tulee toimia saumattomasti, jotta opiskelija saa tarvitsemansa tuen erilaisiin tarpeisiinsa.

Vuoden 2007 opiskelijakyselyistä kävi ilmi, että 75% lukiolaisista oli kokenut opintojen aloituksen yllättävän rankkana: läksyjen ja lukemisen määrä, opintojen intensiivisyys ja vaativuus nousivat esiin. Ensimmäisen vuoden päätteeksi opiskelijat arvioivat ryhmänohjausta; 66% piti ryhmänohjauksen tuokioita melko tarpeettomina. Abiturientit puolestaan olivat saaneet riittävästi mielestään ohjausta, mutta osa kaipasi enemmän jatko-opintoihin liittyvää ohjausta sekä opinto-ohjaajilta että aineenopettajilta.

Vuoden 2008 aikana keskityttiin yksilöllisen oppimisen tukemiseen ja erityisen tuen kehittämiseen. Opiskelijahuolto sai lisää resursseja (enemmän erityisopettajan ja koulupsykologin aikaa sekä osa-aikaisen kuraattorin) ja toimintaa tehostettiin. Maksim-OHR:ään kuuluvat kaikki opiskelijahuollon toimijat. Ryhmä keskittyy suurten linjojen kehittämiseen ja vakaviin opiskelijatapauksiin. Kokosimme talon sisäisen tiedonkulun parantamiseksi opinto-ohjaajista, rehtorista ja erityisen tuen yhdyshenkilöstä koostuvan mini-OHR:n, joka seuloo opiskelijoita opettajilta tulleiden huoli-viestien perusteella. Osaa opinto-ohjaajat pystyvät auttamaan, osalle mietitään vankempia tukitoimia taloon tulleiden uusien ihmisten avulla. Opinto-ohjaajilla on keskeinen rooli ryhmänohjaajien, uuden erityisopettajan ja uuden koulupsykologin välisen tiedonkulun parantamisessa.

Osa kehittämis- ja arviointityöstä on vielä kesken. Kahden vuoden prosessi on ollut koulun opettajakunnan yhteinen ja tehnyt näkyväksi ohjauksen keskeistä roolia jokaisen arkityössä. Tähän raporttiin on koottu keskeiset prosessit ja kuvattu niiden kulua siihen saakka, kuin mihin prosessissa on syyskuun 2008 loppuun saakka päästy.

Asiasanat: lukio, opinto-ohjaus, arviointi, opiskelijahuolto, oppimisen tukeminen, erityinen tuki.

ABSTRACT

Sydänmaanlakka, Marianna

Evaluation and development of the school counselling system in Sotunki Upper Secondary School

Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Education.

Guidance and Counselling Education and Research Unit, 2008, 31 pages.

Guidance and Counselling Development Projects and Practices.

Sotunki Upper Secondary School in Vantaa has been developing its' guidance system for many years. During 2007 and 2008 we have carried through a major evaluation, with a purpose to collect information on further development of the guidance system. The evaluation was carried out in many small case projects with all personnel.

The basis for the evaluation was a model developed by van Esbroeck and Watts. This model shows three main perspectives in guidance: guiding the studying itself, supporting growth and development and career guidance. The model also analyzes the persons in the guidance system by using the term "guidance level". Teachers are on the first level of guidance because they are the ones who meet the students daily. Guidance counsellors are on the second level, being only part-time teachers. On the third level of guidance are those working outside the school, but being in an important role when needed. Interaction between these people has to function actively, so that the students' needs are being fulfilled.

The first evaluation in 2007 showed that 75% of the first year students felt that studying at the upper secondary level was surprisingly hard: the amount of homework and reading, the intensity of studies and the standard of requirements was mentioned. At the end of their first year, students criticised tutor teachers' meetings (held once a week) and felt they were unimportant. Third year students felt they had had enough of guidance, but a part of them expressed the need for more guidance concerning future studies provided by both school counsellors and teachers.

During the year 2008 we have focused on supporting individual needs in studying and the provision of special support. Student welfare was given more resources (special teacher, school psychologist and a part-time curator). We created a two-level welfare system. The max-group consists of all those in the student welfare. The purpose of this group is to concentrate on the development of the system and on severe student cases. The mini-group consists of the counsellors, principal and the special needs coordinating teacher. The group discusses each student who has been referred to the group by teachers. The group evaluates what kind of support the student needs. Some can be helped by the school counsellor and some need help from other specialists. School counsellors are in a very significant role between group leaders and the new personnel in enhancing the interaction.

The process of evaluation and development of the efficiency of the guidance system is still going on. The two year process has been a joint effort inside the whole school and has shown the importance of every one in the guidance work. This report portrays the main processes until the end of September 2008. The work continues in Sotunki.

Keywords: Upper secondary school, school counselling, evaluation, student welfare, support for learning

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	TEOREETTINEN LÄHTÖKOHTA.....	6
	2.1 Arvioinnin taustaa.....	6
	2.2 Ohjaus opetussuunnitelmissa.....	6
	2.2.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	6
	2.2.2 Ohjauksen järjestäminen	7
	2.2.3 Opiskelijahuolto.....	7
	2.2.4 Opiskelun erityinen tuki.....	8
	2.2.5 Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus.....	8
	2.3 Van Esbrockin & Wattsin ohjausteoreettinen lähtökohta.....	8
3	LUKION OHJAUSJÄRJESTELMÄ JA SEN ARVIOINTI.....	10
	3.1 Sotungin ohjauksen nykytila.....	10
	3.2 Ohjausjärjestelmän arvioinnin toteuttaminen.....	11
	3.3 Arvioinnin tulokset.....	11
	3.3.1 Lukion alku on yllättävän haastavaa	11
	3.3.2 Kritiikkiä ryhmäohjauksesta.....	12
	3.3.3 Abiturgentit tyytyväisiä ohjaukseen, mutta kaipaavat henkilökohtaisuutta.....	13
	3.3.4 Miten ohjausta voisi kehittää opiskelijoille tehtyjen kyselyjen perusteella?	14
4	YKSILÖLLINEN OPPIMINEN JA OPISKELIJAN TUKITOIMET	16
	4.1 Yksilöllisen oppimisen tukeminen	16
	4.2 Opiskelijoiden tukitoimien kehittäminen.....	17
	4.2.1 Erityinen tuki ja erityisjärjestelyt Sotungin lukiossa	17
	4.2.2 Tiedon kulkeminen ja varhainen puuttuminen	19
	4.2.3 Opinto-ohjaajien ja ryhmäohjaajan tapaamiset	20
5	LOPPUYHTEENVETO	21
	LÄHTEET.....	23
	LIITTEET.....	24

1 JOHDANTO

Sotungin lukio on urheilupainotteinen lukio Itä-Vantaalla. Opiskelijoita on 430. Vuosittain opiskelijoita otetaan sisään 130, joista noin puolet valtakunnallisten urheilulukion kriteerien mukaan, puolet yleislinjalle lukuaineiden keskiarvon perusteella. Sotungin lukion yhteydessä toimii myös aikuisoppimäärän mukainen etälukio - nettilukio, jossa noin 200 aikuista opiskelee tutkintotavoitteisesti. Etälukiossa myös päivälukiolaiset voivat suorittaa osan kursseistaan virtuaalisesti.

Sotungin lukiossa on vuodesta 2003 lähtien kehitetty kokonaisvaltaista ohjausjärjestelmää. Lähtökohtana kehittämistyölle on käytetty van Esbrockin ja Wattsin (1998) holistisen opiskelijakeskeisen ohjauksen mallia (Liite 1). Ohjauksen työnjako on painettu opinto-oppaaseen ohjauksesta kertovan osuuden alkuun (Liite 2). Näin ohjauksen kokonaisuutta on pyritty avaamaan ja selventämään myös opiskelijoille. Tällä on pyritty siihen, että opiskelijan olisi helppo löytää juuri oikea henkilö, jonka puoleen kääntyä.

Monen vuoden kehittämistyön jälkeen on tullut aika arvioida opintojen ohjauksen tilaa. Vuosien 2007 ja 2008 aikana opintojen ohjausta on pyritty arvioimaan mahdollisimman monipuolisesti. Arviointityö aloitettiin jo ennen omaa opinto-ohjaajakoulutustani (koulutus alkoi syksystä 2007). Kehittämishankkeeni kertoo ohjauksen kehittämisen ja arvioimisen kaksivuotisesta prosessista. Koska arvioinnin näkökulmia on ollut useita, kehittämishankkeeni ei muodosta yhtä tarkkaan rajattua tutkimusta. Kyseessä on ennemminkin monipuolinen raportti kahden vuoden aikana tehdystä ohjauksen arviointi- ja kehitystyöstä. Pyrkimykseni on tässä työssä jäsentää ja hahmottaa ohjauksen kokonaisuus sekä analysoida saatuja tuloksia koko ohjausjärjestelmän kannalta.

2 TEOREETTINEN LÄHTÖKOHTA

2.1 Arvioinnin taustaa

Ohjauksen suunnitelmia on tehty ja moniin esille nousseisiin tarpeisiin on pyritty vastaamaan. Miten opiskelijat ovat itse kokeneet ohjauksen? Miten erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita voidaan tehokkaammin tukea? Miten koko ohjaussuunnitelma toimii? Mitä pitäisi muuttaa? Näihin kysymyksiin lähdettiin etsimään vastauksia ohjauksen arvioinnilla.

Valtioneuvoston vuosien 1999-2004 koulutuksen kehittämissuunnitelman keskeisiä lähtökohtia on ollut turvata riittävän ammattitaitoinen opetus ja ohjaus sekä turvallinen opiskeluympäristö. Suunnitelmassa on kiinnitetty erityistä huomiota oppimisvaikeuksien tunnistamiseen, opetusmenetelmien uudistamiseen sekä ohjauksen kehittämiseen. Paineet ohjauksen tarpeisiin vastaamiseen opetustoimessa ovat kasvaneet valinnaisuuden lisääntymisen myötä jatkuvasti. Myös mm. tiedonhankintakanavien ja etäopintojen lisääntyminen ovat lisänneet ohjauksen tarvetta. (Vuorinen & Kasurinen, 2002.)

Ohjauksen arviointi on koulussamme liittynyt Vantaan kaupungin sivistysviraston tulospalkkauskokeiluun. Tulospalkkausjärjestelmässä sivistysvirasto määrittelee ”mittaamisen” kohteita; osan ”mittaamisen” kohteista koulun opettajakunta määrittelee itse. Tarkoituksena on ollut ottaa arviointi osaksi koulun kehittämistyötä. Tulospalkkausjärjestelmä sinällään on herättänyt runsaasti keskustelua ja kritiikkiäkin. Koulumme on osallistunut tähän kokeiluun vuosina 2007 ja 2008. Molempina vuosina ohjauksen järjestelyt ovat olleet yksi tärkeä arvioinnin kohde.

Vuonna 2007 arvioinnin kohteeksi valittiin koulun ohjaussuunnitelma. Ohjaussuunnitelmaa haluttiin tarkastella kolmen opiskelijakyselyn avulla. Vuonna 2008 arvioinnin kohteena on ollut yksilöllinen oppiminen sekä opiskelijoiden tukitoimet. Tulospalkkauskokeilussa on ollut muitakin osa-alueita, mutta tässä raportissa tarkastellaan vain ohjaukseen liittyviä osioita.

Arviointia on toteutettu tapaustutkimuksen kaltaisesti, mutta mitään yhtenäistä tai tarkasti strukturoitua metodologiaa ei ole käytetty. Lähtökohtana ja tavoitteena on ollut käytännön tarpeista rakennettu arviointikonkreettisuus. Sisällölliset teemat ja valitut menetelmät on valikoitu keskustelujen ja käytettävissä olevien resurssien myötä yhdessä opettajien kanssa. Arvioinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen on siten osallistunut koko koulumme opettajakunta.

2.2 Ohjaus opetussuunnitelmissa

Ohjauksen suunnittelua ja kehittämistä määrittävät sekä valtakunnallinen opetussuunnitelma (2003), Vantaan lukioiden opetussuunnitelma (2005) että Sotungin lukion opetussuunnitelma (2005). Kaikissa opetussuunnitelmissa ohjausta tarkastellaan kodin ja koulun yhteistyön, ohjauksen järjestämisen, opiskelijahuollon, opiskelun erityisen tuen sekä kieli- ja kulttuuriryhmien näkökulmista. Uusiin vuonna 2005 käyttöönotettuihin opetussuunnitelmiin on entistä selvemmin otettu vanhempien rooli nuortensa opiskelujen tukijana. Samoin koulutuksellinen, etninen ja sukupuolten välinen tasa-arvo on nostettu selkeämmin esiin verrattuna edelliseen opetussuunnitelmaan. Myös opiskelijoiden hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy ovat korostuneesti esillä. (Merimaa, 2002.)

Lukioiden yhtenä perustehtävänä on jokaisesta opiskelijasta huolehtiminen. Ohjauksen perustehtävä puolestaan on kannustaa opiskelijoita omien vahvuuksien löytämiseen, omien tavoitteidensa mukaiseen kasvuun ja oppimiseen ohessa kuvatuilla tavoilla.

2.2.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Valtakunnallisen opetussuunnitelman (2003) mukaan lukion opinto-ohjauksen tehtävänä on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ja ehkäistä syrjäytymistä. Ohjaustoimintaan osallistuvat kaikki opettajat ja ohjauksen parissa työskentelevät yhteistyössä kodin kanssa.

Vantaan opetussuunnitelma (2005) velvoittaa lukiot tekemään aktiivisesti yhteistyötä huoltajien kanssa. Näin tuetaan opiskelijan hyvinvointia ja opiskeluedellytyksiä. Voidakseen tukea nuoren opintoja huoltajilla on oltava riittävästi tietoa oppilaitoksen tavoitteista ja toimintakulttuurista.

Oppilaitoksen vastuulla on tiedottaa aktiivisesti koulun toiminnasta ja opiskelijan hyvinvointiin sekä opintoihin liittyvistä asioista opiskelijan huoltajille esimerkiksi vanhempainilloissa ja säännöllisillä tiedotteilla. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus saada joustavasti tietoa edellä mainituista asioista. (Vantaan ops, 2005.)

2.2.2 Ohjauksen järjestäminen

Vantaan kaupungin opetussuunnitelman mukaan (2005) lukion opiskelijoilla on oikeus saada tarvitsemaansa opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta. Opiskelijoiden ohjauksen tavoitteena on kannustaa ja tukea opiskelijaa lukio-opinnoissa, auttaa opiskelijaa tekemään elämänsä kannalta mielekkäitä opiskeluvalintoja, antaa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiseen, tukea kunkin opiskelijan erityisosaamisen kehittymistä sekä auttaa opiskelijaa erilaisissa ongelmatilanteissa. Kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien opettajien tulee osaltaan osallistua opiskelijoiden ohjaamiseen.

Luokattomassa lukiossa opiskelijoiden ryhmäyttämisen tarve korostuu. Ryhmänohjaajan rooli on erityisen tärkeä opiskelijoiden opintojen etenemisen seurannassa ja opintojen tukemisessa. Kaikkien opetussuunnitelmien mukaan oppilaitoksissa on luotava sellaiset käytänteet, että ne tukevat ryhmänohjaajien mahdollisuutta oppia tuntemaan ryhmänsä opiskelijat. Opiskelijoiden ryhmäyttäminen on myös jokaisen aineenopettajan vastuulla.

2.2.3 Opiskelijahuolto

Valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaan lukio-opetuksen tulee tukea tasa-arvoa ja hyvinvointia (2005). Vantaan kaupungin ja Sotungin lukion opetussuunnitelman mukaan opiskelijahuollon tehtävänä on opiskelijoiden fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen. Tavoitteena on luoda oppimisen ja opiskelun kannalta turvallinen ja terve ympäristö sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Vastuu opiskelijahuollon toteutumisesta on osaltaan kaikilla oppilaitoksessa työskentelevillä.

2.2.4 Opiskelun erityinen tuki

Valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaan (2003) jokaiselle oppijalle tulee antaa mahdollisuuksia kokeilla ja löytää omalle oppimistyyliilleen sopivia työskentelymuotoja. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opiskelu voidaan lukiolain mukaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa sekä lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Jos opiskelija vapautetaan jonkin oppiaineen opinnoista, tulee hänen valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy. Oppimistilanteet ja kokeet tulee erityistä tukea vaativille järjestää niin, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Jos opiskelijan kielenkehityksen häiriö tulee esille vasta lukiossa, tukitoimet on aloitettava välittömästi.

Vantaan kaupungin ja Sotungin lukion opetussuunnitelman mukaan (2005) lukioidissa erityistä tukea tarvitsevat ne opiskelijat, joiden opiskelun edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi tai jotka tarvitsevat tukea mielenterveydellisiin, sosiaalisiin tai elämäntilanteeseen liittyen. Ylioppilastutkintolautakunta on myös antanut ohjeet erityisjärjestelyjä tarvitsevien opiskelijoiden huomioon ottamisesta ylioppilaskirjoituksissa.

2.2.5 Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus

Vantaan kaupungin opetussuunnitelman mukaan (2005) maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ja kukin lukion opetussuunnitelmaa. Opetusjärjestelyissä huomioidaan opiskelijoiden yksilölliset taustat ja lähtökohdat, jotka vaikuttavat heidän opintoihinsa. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi opiskelijan suomen kielen taito, äidinkieli ja kulttuuri, maassaoloaika ja aikaisempi koulunkäynti. Tavoitteena on, että opiskelijoista kasvaa sekä suomalaisen että opiskelijan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisia ja tasapainoisia jäseniä.

2.3 Van Esbrockin & Wattsin ohjausteoreettinen lähtökohta

Ohjauksen toimijoiden kenttää jäsentää hyvin van Esboeckin ja Wattsin holistisen opiskelijakeskeisen ohjauksen malli (Liite 1). Mallin taustalla on ajatus opiskelijasta, jolla on yksilöllisiä ohjaustarpeita. Siksi myös asiantuntijuus on mallissa porrastettu: tätä kuvaa mallin "ohjaustaho"-ajattelu. Kaikkein lähimpänä opiskelijaa, ensimmäisenä ohjaustahona ovat opettajat, jotka tapaavat opiskelijan oppitunneilla, lukiossa useita kertoja viikossa. Opinto-ohjaajat toimivat toisella ohjaustaholla ja ovat oppilaitoksen sisällä toimivia asiantuntijoita. Opinto-ohjaajat toimivat vain osittain opetustyössä. Uloimmalla ohjaustaholla ovat oppilaitoksen ulkopuoliset asiantuntijat, joiden puoleen voidaan kääntyä erilaisten yksilöllisten ohjaustarpeiden vuoksi. (Lairio & Puukari, 1999.)

Mallin taustalla on ajatus siitä, että ohjauksen toimijoita on useita. Opettajilla lähinnä opiskelijoita toimivana tahona on erityisen merkittävä rooli ohjauksen kokonaiskentässä. Opettaja tapaa opiskelijansa säännöllisesti, hän näkee miten opinnot sujuvat, hän näkee mahdolliset muutokset opiskelijoissaan. Opinto-ohjaaja toimii toisella ohjauksen tasolla ja on vain osittain opetustyössä. Koulupsykologi, terveydenhoitaja ja kuraattori ovat myös Sotungissa toisen ohjaustason toimijoita: he ovat paikalla vain osan aikaa viikosta, mutta kuitenkin tavoitettavissa. Koulun ulkopuoliset asiantuntijat, kuten

esimerkiksi työvoimatoimiston henkilökunta tai erilaiset kriisityöntekijät, ovat tavoitettavissa, kun opiskelijalla on tarpeita, joita koulussa ei voida täyttää.

Malli tekee näkyväksi opetussuunnitelmien hengen ohjauksesta kaikkien yhteisenä tehtävänä. Malli kuvaa hyvin myös yhteistyön tekemisen tärkeyttä: eri ohjaustahojen välisen vuorovaikutuksen tulee toimia saumattomasti, jotta opiskelijan erilaiset yksilölliset tarpeet voidaan ottaa huomioon. Vain siten opiskelija saa tarvitsemansa tuen.

Ohjaus nähdään mallissa opiskelun ohjauksena, kasvun ja kehityksen tukemisena ja uranvalinnan ohjauksena. Lukio-opiskelijoiden tarpeet näillä osa-alueilla ovat hyvin yksilöllisiä. Opiskelun alussa korostuu yleensä opiskelujen ohjaus: miten lukiojärjestelmä toimii, miten tehdä kurssivalintoja tai miten parantaa lukustrategioitaan. Uranvalinnan ohjaus korostuu lukio-opintojen loppupuolella, kun jatko-opintopaikan valitseminen tulee ajankohtaiseksi. Opiskelijan kasvun ja kehityksen kysymykset korostuvat eri opiskelijoilla eri tavoin. Joidenkin opiskelijoiden henkisen kasvun tukeminen jatkuu läpi lukion. Joillain opiskelijoilla tällaiset tarpeet korostuvat vain hyvin vähän.

3 LUKION OHJAUSJÄRJESTELMÄ

3.1 Sotungin ohjauksen nykytila

Sotungin lukion ohjausta on kehitetty useiden vuosien ajan. Koulussamme on laadittu ohjauksen kokonaissuunnitelma, jossa on kuvaus ohjauksen järjestämisestä, ohjaukseen osallistuvien tehtävistä ja työnjaosta, yhteistyöstä muiden oppilaitosten ja ulkopuolisten tahojen kanssa, vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä sekä ohjauksen arvioinnista.

Opinto-oppaaseen on laadittu konkreettinen kuvaus opiskelijoille, kenen puoleen kääntyä erilaisten tarpeiden kanssa (Liite 2). Kuvioon on pyritty kirjaamaan mahdollisimman tarkasti eri toimijoiden tehtävät, jotta opiskelijan olisi helppo löytää henkilö, joka häntä voi auttaa.

Koulussamme toimii kaksi täyspäiväistä opinto-ohjaajaa. Toisella opinto-ohjaajalla on ohjattavana päivälukiolaisten lisäksi myös etälukion 200 aikuisopiskelijaa. Yhteensä ohjattavia koulussa on reilut 600. Päivälukion ohjattavat on jaettu siten, että molemmilla opinto-ohjaajilla on kaikkien vuositasojen opiskelijoita. Sotungin ohjauksen resurssi vastaa noin valtakunnallista keskiarvoa. Ohjauksen valtakunnallisessa arvioinnissa lukioiden opinto-ohjaajien keskimääräinen ohjattavien määrä oli 288 opiskelijaa. (Numminen, 2002.) Määrällisesti ohjausta Sotungin lukiossa on siis tarjolla valtakunnalliseen tilanteeseen varsin hyvin.

Yhteistyötä kotien kanssa toteutetaan monin eri tavoin. Lukuvuoden alussa ja muutaman kerran lukuvuoden aikana opiskelijoiden huoltajille lähetetään tiedote. Vuosittain kullekin ikäluokalle järjestetään oma vanhempainilta ja vanhemmat kutsutaan koulun yhteisiin tilaisuuksiin (esimerkiksi joulua edeltävään puurojuhlaan). Huoltajia tiedotetaan koulun tapahtumista ja muista opiskeluun liittyvistä asioista. Lisäksi koulun asioihin voi tutustua opinto-oppaan ja kotisivujen kautta.

Ryhmänohjaaja on ryhmänsä lähin aikuinen. Ryhmänohjaaja seuraa opiskelijoiden poissaoloja ja opiskelumenestystä Wilma-ohjelman kautta. Tieto opintomenestyksestä menee koteihin todistuksen välityksellä. Tarvittaessa ryhmänohjaajat, opinto-ohjaaja ja/tai aineenopettaja ottavat yhteyttä koteihin esimerkiksi runsaiden poissaolojen vuoksi. Toisinaan opiskelijan huoltajat kutsutaan koululle keskustelemaan opiskelijan asioista. Opinto-ohjaajat ovat tavanneet ryhmänohjaajia satunnaisesti tarpeen mukaan suunnittelemaan ja vaihtamaan tietoja opiskelijoiden tilanteesta.

Lukion aikana opiskelijasta tulee täysi-ikäinen. Sotungin lukion opetussuunnitelman mukaan opiskelijan täytettyä 18 vuotta häneltä pyydetään lupa keskustella tarvittaessa huoltajien kanssa hänen opintoihinsa ja koulunkäyntiinsä liittyvistä asioista. Mikäli täysi-ikäinen opiskelija ei anna tähän lupaa, voidaan opiskelijan opintoihin ja koulunkäyntiin liittyvistä asioista tarvittaessa tiedottaa huoltajille siltä osin, kuin tiedot ovat julkisia. Lupa kysytään toisen opiskeluvuoden syksyllä, ennen kuin ryhmän ensimmäiset tulevat täysi-ikäisiksi. Lupa kirjataan Multi-Primus-ohjelmaan.

Sotungin lukiossa toimii säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen opiskelijahuoltoryhmä. Koulumme on laatinut suunnitelman opiskelijahuollon toteuttamisesta yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Opettajilla ja opiskelijoilla on mahdollisuus tuoda ongelmallisiksi kokemiaan asioita opiskelijahuoltoryhmän käsiteltäviksi. Jos opiskelija tarvitsee oppilaitoksen ulkopuolisia sosiaali- ja terveydenhuolto- palveluita, hänelle kerrotaan niistä, ja tarvittaessa hänet ohjataan palveluiden piiriin.

Lukiossamme maahanmuuttajille järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta (S2) ja oman uskonnon ja äidinkielen opetusta järjestetään lukiolain mukaisesti; opetus voidaan toteuttaa myös yhteistyössä muiden vantaalaisten lukioiden kanssa. Lukioon tulevat maahanmuuttajaopiskelijat edustavat kieleltään ja kulttuuriltaan monia eri ryhmiä. Opiskelijoiden koulutustaustat vaihtelevat myös voimakkaasti. Näitä asioita otetaan huomioon opiskelijan ohjauksessa.

3.2 Ohjausjärjestelmän arvioinnin toteuttaminen

Vuoden 2007 alkupuolella opinto-ohjaajista ja opettajista koostuva ryhmä teki suunnitelman opiskelijakyselyistä. Kyselyjen tavoitteena oli saada opiskelijoiden näkökulma ohjauksemme järjestelyihin. Tuloksia oli tarkoitus käyttää paitsi ohjausjärjestelmän arviointiin myös sen kehittämiseen. Koska toisessakin vantaalaisessa lukiossa suoritettiin ohjauksen arviointia samana vuonna, tuloksista saatiin näkökulmia myös kaupunkitasoiseen ohjauksen kehittämiseen.

Opinto-ohjausta ryhdyttiin arvioimaan teettämällä kyselyjä eri vaiheissa oleville opiskelijoille. Uusilta ykkösiltä haluttiin saada selville, miten lukiotyöskentely oli lähtenyt käyntiin ja millaisena opiskelijat olivat kokeneet muutoksen peruskouluun verrattuna. Ensimmäisen vuoden päätteeksi ykkösiltä haluttiin näkökulmia ryhmänohjaukseen, abiturienteilta taas näkökulmia siihen, miten he olivat kokeneet lukioaikaisen ohjauksen kokonaisuudessaan.

Ensimmäisen ja kolmannen vuositasojen kyselyt toteutettiin koulumme käyttämän Fronter-oppimisympäristön testityökalulla. Opiskelijaryhmät vietiin opettajan johdolla atk-luokkaan, ja näin vastausprosentiksi saatiin lähes sata. Fronterin testillä vastaukset prosentteineen saatiin välittömästi kyselyjen jälkeen, vain tekstimuotoiset vastaukset koottiin erikseen ja analysoitiin.

Uusien ykkösten kysely toteutettiin käytännön syistä ryhmänohjaustuokion aikana paperilla. Ryhmänohjaajat tekivät vastauksista yhteenvedon omien ryhmänsä osalta. Tähän raporttiin on koottu ryhmäyhteenvedoista koonti.

Kyselyt toteutettiin uusille ensimmäisen vuoden opiskelijoille eli 2007 syksyllä aloittaneille marraskuussa, toisen jakson puolivälissä. Ykkösten eli syksyllä 2006 aloittaneille toukokuussa 2007 (ensimmäisen vuoden päätteeksi) sekä abiturienteille marraskuussa 2007 (kolmannen vuoden alkupuolella). (Kyselyt ja niiden tulokset ovat liitteessä 3).

3.3 Arvioinnin tulokset

3.3.1 Lukion alku on yllättävän haastavaa ensimmäisen vuoden opiskelijoille

Huomattava osa ensimmäisen vuoden opiskelijoista (noin 3/4) koki juuri aloitetut lukio-opinnot yllättävän vaativiksi (toinen jakso oli puolessa välissä kyselyä tehtäessä). He toivat esille, kuinka opiskeluun menee paljon enemmän aikaa, läksyjä täytyy tehdä aktiivisemmin, kokeisiin valmistautua ajoissa sekä tunneilla keskittyä pitempään ja intensiivisemmin kuin aikaisemmin. Myös lukio-opiskelun perusopetusta tiukempi tahti ja opettajien vaativuus oli yllättänyt muutamat opiskelijat. Positiivisena asiana opiskelijat toivat esille mm. opetuksen tai opettajien ammattitaidon, valintojen vapauden sekä hy-

vän ilmapiiriin. Opiskelijat myös pohtivat, kuinka sovittaa yhteen aikaa vievät opinnot sekä vapaa-ajan harrastukset ja kavereiden tapaamiset.

Neljäsosa opiskelijoista ei ollut yllätynyt mistään lukio-opinnoissaan. He kertoivat opiskelevansa hyvin samalla tavalla kuin yläkoulussa ja muutamat olivat jopa kokee-neet lukio-opinnot helpoiksi.

Suurin osa opiskelijoista käytti kouluajan ulkopuolella aikaa opiskeluun $\frac{1}{2}$ - $1\frac{1}{2}$ tuntia päivässä riippuen läksyjen ja kurssien määrästä. Vain muutama opiskelija ilmoitti, ettei käytä opiskeluun lainkaan aikaa kouluajan ulkopuolella eikä myöskään tee läksyjä.

Lähes kaikki opiskelijat olivat saanut uusia kavereita Sotungin lukiossa. Osalla oli myös vanhoja kavereita lukiossa. Muutamat opiskelijat toivat esille, miten kursseilla tutustuu myös vanhempiin opiskelijoihin, koska samalla kurssilla on eri vuosikurssin opiskelijoita.

Opiskelijoilta tiedusteltiin myös heidän ajatuksia lukion jälkeisistä opinnoista ja kiinnostavista aloista. Noin $\frac{1}{3}$ opiskelijoista ei vielä osannut sanoa, mikä jatko-opintopaikka tai -ala heitä kiinnostaisi. Yliopisto-opinnoista oli kiinnostunut noin $\frac{1}{3}$ opiskelijoista, ja saman verran ammattikorkeakoulun opinnoista. Varsinaista suosikkialaa ei opiskelijoiden vastauksista noussut esille vaan alakohtaiset kiinnostukset jatkautuivat monille eri aloille.

Yhtenä teemana opiskelijoiden kyselyssä oli myös opiskelijan ja ryhmänohjaajan yhteistyön tarkastelu. Opiskelijat toivoivat, että jos opinnoissa ilmenisi ongelmia, ryhmänohjaaja puuttuisi tilanteeseen ennen kaikkea keskustelemalla opiskelijan kanssa. Lisäksi opiskelijat toivoivat, että ryhmänohjaaja neuvoisi, miten parantaa koulutyöskentelyä. Yleisesti ottaen ryhmänohjaajalta toivottiin henkistä tukea, ”tsemppausta” ja kannustusta opintoihin.

Tulosten perusteella voisi sanoa, että lukiossa ei voi liikaa panostaa ensimmäisen vuoden alkuun. Suurimman osan lukioon tulevista nuorista täytyy muuttaa opiskelutottumuksiaan, jotta lukiosta selviää entisen tasoisesti. Olemme tulosten vuoksi syksyllä 2008 ottaneet erityishuomion kohteeksi sellaiset kouluumme tulevat urheilijat, joiden sisääntulo keskiarvo on 7,5 tai alle. Olemme havainneet vuosien myötä, että usein juuri heillä ilmenee ensimmäisen vuoden aikana ongelmia: he ovat yleensä hyviä urheilijoita, koska keskiarvopisteitä he eivät ole saaneet riittävästi. He ovat päässeet sisään nimenomaan kohtalaisen korkeiden urheilupisteiden vuoksi. Heillä menee viikossa harjoitteluun 15-20 tuntia, minkä vuoksi läksyjen tekemiseen jäävää aikaa on niukalti. Olemme nyt ensimmäistä kertaa haastatelleet nämä urheilijat ja osan kanssa tehneet suoraan nelivuotisen suunnitelman. Toisessa jaksossa tapaamme heidät kaikki uudelleen. Tarkoitus on seurata juuri näitä urheilijoita erityisellä tavalla ja kohdentaa apua yksilöllisesti. Joku tarvitsee enemmän tukea opiskelutaidoissa, toinen lukustrategioissa tai vaikkapa oman ajankäytön suunnittelemisessa.

3.3.2 Kritiikkiä ryhmänohjauksesta

Ensimmäisen opiskeluvuoden päätteeksi ykkösiltä haluttiin tiedustella ryhmänohjauksesta, ohjauksesta kokonaisuudessaan sekä opinto-ohjauksen tunneista. Kokonaisuudessaan opiskelijat ovat olleet tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen niin opinto-ohjaajilta, aineenopettajilta kuin ryhmänohjaajiltakin. Eniten parannusvinkkejä annettiin ryhmänohjaustuokioihin, joita lähes $\frac{2}{3}$ opiskelijoista piti tarpeettomina tai melko tarpeettomina. Ryhmänohjaustuokio pidetään Sotungin lukiossa tiistaisin ruokailun jälkeen. Koulupäi-

vä pitenee 20 minuuttia ro-tuokion vuoksi. Lieneekö osasyynä kritiikkiin päivän piteneminen?

Jokaiseen kysymykseen oli mahdollista antaa myös sanallista palautetta avoimeen vastauskohtaan. Sanalliset palautteet tähdensivät opiskelijoiden ajatuksia ja he esittivät myös toiveita muun muassa ryhmänohjaustuokion ja pakollisen opinto-ohjauksen kurssin järjestelyihin ja sisältöihin. Kehitettävänä asioina osa opiskelijoista esitti toivovansa lisää tukea ja ohjeistusta ensimmäisen vuoden valintojen tekoon sekä lukujärjestyksen muokkaamiseen. Silti kokonaisuudessaan hyvin monet opiskelijat kertoivat saaneensa opintoihinsa apua ja ohjausta nopeasti aina sitä kysyessään.

Vantaan kaupunki selvitti ryhmänohjausta kaupungin muissakin lukiossa samanaikaisesti. Samansuuntaisia viestejä oli tullut esille muistakin lukioista. Kaupunki otti kritiikistä vaarin ja toteutti osan ensimmäisestä kaupunkitasoisesta ryhmänohjaajakoulutuksesta jo keväällä 2008. Kuusipäiväisen koulutuksen tavoitteena on antaa ryhmänohjaajille työkaluja ryhmäyttämiseen ja ryhmän ilmapiirin rakentamiseen. Ensimmäisen kaksipäiväisen koulutuksen kokemukset ovat olleet kannustavia ja rohkaisevia. Koulumme opettajat kokivat saaneensa hyvää taustatukea omalle ryhmänohjaajuudelleen. Samalla kaupunkitasoisissa koulutuksissa rakennetaan yhteisiä ryhmänohjauksen käytänteitä kaupungin sisälle. Ykkösten ryhmänohjaajat ovat myös suunnitelleet koulutuksen myötä uusia sisältöjä ryhmänohjaustuokioihin.

3.3.3 Abitुरientit tyytyväisiä ohjaukseen, mutta kaipaavat henkilökohtaisuutta

Kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijoiden kysely toteutettiin opintovuoden alkupuolella marraskuussa 2007. Abiturienteilta haluttiin tiedustella mielipidettä kokonaisuudesta.

Sotungin lukiossa kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijoista 81% kertoo tarvitseensa ohjausta vähän. Samalla kuitenkin 97% opiskelijoista kertoo saaneensa ohjausta sitä tarvitessaan. Lisäksi 87% kertoo saaneensa ryhmänohjaajalta riittävästi henkilökohtaista tukea tarvittaessa, ja 81% on kokenut saaneensa riittävästi tietoja ja taitoja jatko-opintojen suunnittelemisessa opinto-ohjaajilta. Kokonaisuudessaan opiskelijat siis kertovat saaneensa riittävän paljon tukea ja ohjausta aina kun ovat sitä tarvinneet. Valtakunnalliseen tilanteeseen verrattuna Sotungin lukion opiskelijoiden tilanne on erittäin hyvä: vuoden 2002 arviointiraportin mukaan ohjauksen saatavuus on opiskelijoiden mielestä ollut heikko tai korkeintaan kohtalainen. (Numminen, 2002.)

Abiturienteista 4/5 (80%) kertoo tarvitseensa ohjausta opintojen suunnitteluun vähän, mutta saaneensa sitä riittävän paljon. Kyselyn perusteella abiturienteja voisi kuvata varsin itseohjautuviksi ja tyytyväisiksi lukio-opintojen suunnittelijoiksi. Juuri nämä teemat ovat olleet OP1-kurssin keskeisin tavoite. Valtakunnallisiin lukuihin verrattuna Sotungissa tilanne on hyvä. Valtakunnallisesti noin 40% lukiolaisista piti saamaansa ohjausta riittämättömänä. (Numminen, 2002.)

Toisaalta viidennes (20%) abiturienteista koki saaneensa vähän tietoja ja taitoja jatko-opintojen suunnittelemisessa opinto-ohjaajilta ja lähes 40% vain vähän tietoja aineenopettajilta. Kysely toteutettiin ennen kolmannessa jaksossa käytäviä henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja abiturienttien kanssa. Erityisesti niiden tavoitteena on selkiyttää opiskelijan henkilökohtaisia jatko-opintosuunnitelmia. On hyvin mahdollista, että kyselyn ajankohta vaikutti siihen, että viidennes koki saaneensa vähän tukea jatko-opintopohdinnoilleen. Sen sijaan yli kolmannes koki, että aineenopettajien tuki jatko-

opintopohdinnoissa on ollut vähäistä. Voisiko tässä olla ohjauksen suunnitelmaan muutettavaa?

Sotungin lukiossa ollaan laatimassa suunnitelmaa koko talon yritys yhteistyön kehittämiseksi yhteistyössä Taloudellisen tiedotustoimiston (TAT) kanssa. Yritys yhteistyön tavoitteena on lisätä yritys- ja korkea-asteen oppilaitosten vierailuja, jotta opiskelija voisi hyödyntää häntä kiinnostavia lukioaineita jatko-opintojen suunnittelussa. Lisäksi etenkin abiturienteille on suunnitteilla koulukohtainen soveltava kurssi lähialueiden jatko-opintomahdollisuuksista ja syventävä OP2-kurssi yhteistyössä Sotungin etälukion kanssa.

Uskon, että jos viimeisen vuoden opiskelijoilta olisi kysely kokonaisuohjauksesta ja ammatinvalinnasta vasta kolmannen jakson jälkeen, tulokset olisivat olleet toisenlaisia. Toisen ja kolmannen jakson aikana abiturienteilla on kaikkien kirjoitusaineiden viimeiset syventävät kurssit sekä kirjoituksiin valmistavat preppauskurssit. Samalla kaikki abiturientit käyvät henkilökohtaisen ohjauskeskustelun opinto-ohjaajansa kanssa, johon menee useimmiten aikaa 45-60 minuuttia. Osan kanssa keskustelua käydään useammankin kerran. Juuri näissä keskusteluissa tapahtuu usein selvää havahtumista ja oivallusta oman tulevaisuuden suhteen. Samansuuntaisiin tuloksiin päätyi valtakunnallinen ohjauksen arviointi. Suurin osa lukiolaisista sai mielestään liian vähän tukea henkilökohtaiseen kasvamiseen ja ammatinvalintaansa. (Numminen, 2002.) Tämä onkin yksi ohjauksen tärkeimmistä painopisteistä, jota ei koskaan saa jättää huomiotta.

3.3.4 Miten ohjausta voisi kehittää opiskelijoille tehtyjen kyselyjen perusteella?

Ykkösistä huomattava osa kertoi lukio-opintojen olevan yllättävän vaativia ja aikaa vieviä. Ohjauksen kehittämisessä tämän voisi ottaa huomioon kiinnittämällä yhä enemmän huomiota aineiden ensimmäisillä kursseilla opiskelutekniikkaan sekä koulu- ja koti-työskentelyyn. Opiskelijoiden kanssa voisi käydä enemmän läpi käytännön opiskelumenetelmien vinkkejä ja tukea opiskelijaa löytämään itselle sopivia opiskelumenetelmiä.

Aloittavan opiskelijan tukemisessa koko talon yhteistyö on tärkeää. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla opettajakunnan yhteinen suunnitelma aloittavan opiskelijan tukemiseksi. Siihen koottaisiin tietoa eri aineryhmissä käytettävistä opiskelumenetelmistä. Näin jokainen opettaja tietäisi monipuolisemmin miten opiskelija integroituu osaksi lukiotyöskentelyä. Realiaineiden opettajat ovat koulussamme jo laatineet yhteistä realiaineiden ”vinkkipankkia”, jota he hyödyntävät oppiaineissaan. Vinkkipankkiin on kerätty mm. hyvän esseenvastauksen ohjeita ja lukustrategioita.

Wilmassa tehtävien kurssivalintojen käytännöt oli ensimmäistä vuotta päättävien opiskelijoiden mielestä äkkiä opittu, mutta osaa mietitytti, miten rakentaa järkevä ja johdonmukainen kurssisuunnitelma läpi lukion. Osa opiskelijoista kertoi, että heidän oli vaikea hahmottaa, miten 1.vuoden opinnot vaikuttavat 2. ja 3.vuosien opintoihin. Ohjauksen kehittämisessä opintojen suunnitteluun voisi panostaa pyrkimällä OP1-kurssin aikana jo 1.vuoden 1.jaksosta lähtien luomaan kokonaiskuvaa lukio-opinnoista. Tavoitteena olisi luoda ”lukiolaisen kurssien elämänkaari” 1.jaksosta yo-kirjoituksiin. Haasteena tässä suunnitelmassa on se, että suurin osa opiskelijoista ei lukio-opintojen alussa tiedä, mihin aineisiin he haluavat opinnoissaan painottaa ja siten suunnitelmat muuttuvat paljon lukion aikana. ”Elämänkaaren” havainnollistava kokonaiskuva voisi kuitenkin tuoda opintojen suunnitteluun ajatusta jatkumosta ja siitä, miten eri vuosien valinnat vaikuttavat toisiinsa. Tässä suhteessa aineenopettajien rooli on myös erityisen tärkeä.

Kyselyjen tuloksena osaksi ohjaussuunnitelmaa kirjattiin, että kaikki ykköset haastatellaan henkilökohtaisesti ensimmäisen vuoden keväällä, neljännessä jaksossa. Tällöin ensimmäisen vuoden opiskelija hahmottaa omia kurssivalintojaan paremmin. Keväällä 2008 toteutettujen haastattelujen aikana kaikille ykkösille tehtiin jo alustavat YO-suunnitelmat, jotka tallennettiin Fronteriin siten, että kukin opiskelija näkee suunnitelmansa aina halutessaan. Henkilökohtaisen keskustelun pohjalta ykköset sitten pystyivät tekemään perustellusti toisen opintovuoden valintojaan toukokuussa ennen kesälomalle lähtöään. Tällä pyrittiin antamaan parempi kokonaiskuva juuri tästä lukion elinkaaresta.

Ryhmänohjaustuokiot ovat tärkeä osa Sotungin lukion kokonaisvaltaista ohjauskulttuuria. Ensimmäisen vuoden opiskelijoiden mielestä eniten kehitettävää on kuitenkin ryhmänohjaustuokioissa, joita lähes 2/3 opiskelijoista piti tarpeettomina. Tässä onkin suuri kehittämisen tarve. Ryhmänohjaustuokioiden sisällön suunnitteluun tarvitaan koko talon yhteistyötä. RO-tuokioiden kehittämiseksi laaditaan opettaja- ja oppilaskunnan suunnitelma, joka otetaan käyttöön jo lukuvuoden 2008-09 aikana.

Kokonaisuudessaan opiskelijoille tehdyt kyselyt osoittivat, että Sotungin lukion ohjaussuunnitelma on varsin toimiva. Opiskelijat kertovat saaneensa tukea ja ohjausta opintoihinsa ohjauksen keskeisiltä toimijoilta eli opinto-ohjaajilta, aineenopettajilta ja ryhmänohjaajilta.

4 YKSILÖLLINEN OPPIMINEN JA OPISKELIJOIDEN TUKITOIMET

Vuoden 2008 kehittämisen kohteeksi valittiin yksilöllisen oppimisen tukeminen sekä opiskelijoiden tukitoimien kehittäminen. Nämä aiheet sopivat hyvin jatkoksi edellisvuoden teemoihin ja kattoivat myös valtioneuvoston koulutuksen kehittämissuunnitelman painopisteitä (Vuorinen & Kasurinen, 2002). Opiskelijakyselyissä vuonna 2007 ei kysely erityisestä tuesta. Opettajat kokivat sen tärkeäksi teemaksi. Oli myös tiedossa, että kevään 2008 aikana sivistysvirasto palkkasi kaksi erityisopettajaa ja koulupsykologia Vantaan lukioden tueksi. Päätöksiä vauhditti ainakin osittain marraskuussa 2007 tapahtunut Jokelan lukion koulutragedia, mikä nosti esiin lukioden opiskelijahuollon tarpeet koko valtakunnassa. Vantaan lukioissa oli ollut muutaman vuoden ajan suuri puute ja iso tarve erityisopettajien ja koulupsykologien palveluille. Sotungin lukion oma erityisen tuen yhdysopettaja oli laatinut erityisen tuen suunnitelman lukuvuoden 2007-08 aikana. Suunnitelma otettiin vaiheittain käyttöön kevään 2008 aikana. Syksyllä 2008 Sotungin lukio sai käyttöönsä 1,5 päivää viikossa sekä erityisopettajan että koulupsykologin palvelut.

Yksilöllisen oppimisen näkökulma oli luonteva valinta toiseksi kehittämisen kohteeksi. Jokainen opiskelija on yksilöllinen - ei pelkästään erityistarpeiden näkökulmasta vaan myös oppimistyyleiltään. Miten opettaja voisi paremmin ottaa erilaiset oppimistyyli huomioon opetuksessaan? Miten opiskelija kokee opettajan toiminnan? Miten saada oppiminen sillä tavoin monipuoliseksi, että erilaiset tyylit oppia voisivat saada ärsykeitä? Voisiko monipuolisuudella vaikuttaa jopa motivaatioon? Mikä on opiskelijan oma panos oppimisessa? Kuinka paljon opiskelija ylipäätään tekee läksyjä ja mitkä asiat vaikuttavat läksyjen tekemisen määrään ja laatuun? Näihin kysymyksiin haluttiin saada näkökulmia.

Koko opettajakunta osallistui näiden kahden ison tavoitteen toteuttamiseen. Opettajat jakautuivat kahteen ryhmään oman kiinnostuksensa perusteella. Toinen ryhmä ryhtyi suunnittelemaan oppimisen tukemista ja toinen erityisiä tukitoimia. Suunnitteluryhmät olivat kooltaan noin kymmenen hengen kokoisia.

4.1 Yksilöllisen oppimisen tukeminen

Yksilöllistä oppimista lähdettiin tarkastelemaan kurssipalautejärjestelmän avulla. Toinen opettajakunnan työryhmä rakensi kurssipalautelomaketta, jota testattiin ensimmäisen kerran keväällä 2008. Tämän palautteen perusteella lomake hiottiin (liite 4). Palautteen idea on kerätä opiskelijoilta tietyn kurssin palautetta ensimmäisen kerran puolesta välissä kurssia. Näin opettaja saa palautetta kurssinsa opetusmetodeista, läksyjen luvusta ja ylipäätään ”siitä missä mennään”. Idea on ollut se, että opettaja voi palautteen perusteella tarvittaessa muuttaa kurssinsa etenemissuunnitelmaa opiskelijapalautteen avulla.

Samaan lomakkeeseen opiskelija antaa toisen palautteensa kurssin päätteeksi, kokeen yhteydessä. Hän voi toisella palautekerralla reflektoida omaa oppimistaan ja työkentelyään sekä antaa kurssin opettajalle vielä palautetta. Opettaja puolestaan antaa kirjallista palautetta opiskelijalle kokeen palauttamisen yhteydessä. Näin palautetta on ke-

rätty monipuolisesti kurssin aikana ja samalla opettajalla on ollut mahdollisuus antaa yksilöllistä palautetta suoraan opiskelijalle, mikä suurissa ryhmissä usein jää vähäiseksi.

Tätä kirjoitettaessa (syyskuu 2008) palautteen analysoiminen on kesken. Kävin ryhmän puheenjohtajan kanssa keskustelun palautejärjestelmän alustavista kommenteista. Näyttää siltä, että palautejärjestelmä sinällään on varsin toimiva ja hyvä tapa kerätä molemminpuolista palautetta. Toisaalta tämänkaltainen palautteen keräämisen tapa on tuntunut aika työläältä ja on vienyt melko runsaasti opettajan aikaa. Samoin opiskelijoilta on tullut palautetta, etteivät he jaksa kirjoittaa palautetta useasta kurssista saman jakson aikana. Palautteen analysoimisen jälkeen jääkin nähtäväksi ja yhteisesti päätettäväksi, miten palautetta jatkossa kerätään.

Osana yksilöllisen oppimisen teemaa koulumme opettajakunta kävi tutustumassa kahteen lukioon, joissa perehdyttiin erityisen tuen järjestelyihin ja yksilöllisen oppimisen tukemiseen. Toinen ryhmä tutustui Ivalon lukioon, toinen Järvenpään lukioon. Järvenpään lukio on kooltaan yli kaksinkertainen omaan lukioomme verrattuna, Ivalon lukio puolestaan kooltaan alle puolet omastamme.

Järvenpään lukiossa esimerkiksi opiskelijahuollon järjestelyt olivat monin osin samankaltaisia kuin omassa koulussamme. OHR kokoontuu samalla tavalla säännöllisesti kuin meilläkin, koulussa olisi enemmän tarvetta koulupsykologin palveluille ja erityisen tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden tukeminen tuntui olevan tärkeä aihe heilläkin. Ivalossa puolestaan koko kouluyhteisö tuntee toisensa jo koulun pienuuden vuoksi, joten heidän erityisen tuen tarpeet tuntuivat tulevan hoidettua osana arkityötä, ilman suuria järjestelyjä.

Järvenpäässä saimme haastatella myös opiskelijoita, ilman opettajien läsnäoloa. Heidän mielestään opettaja ei kurssin aikana voikaan ottaa huomioon yksilöllisiä tarpeita. Opiskelija voi suuressa lukiossa valita seuraavaksi opettajakseen eri opettajan, jos edellinen ”ei miellyttänyt” tai hänen opetustyyhinsä ei tuntunut kohtaavan omaa oppimistyyliä. Opettajien ”armahtaminen” tässä mielessä oli varsin huojentavaa.

4.2 Opiskelijoiden tukitoimien kehittäminen

Jo pitkään vantaalaisissa lukioissa on ollut resurssipula erityisopettajan ja psykologin palveluista. Yksi puolikas erityisopettaja hoiti pitkään kaikkien vantaalaisten lukiolaisien luki-lausuntoja, mutta kahteen vuoteen tukea erityisopetukseen ei ole ollut käytettävissä. Koska tarve erityisopetukseen on kuitenkin ollut jatkuva, Sotungin lukio hankki kahtena vuonna Opi oppimaan -lukikurssit ostopalveluna Herolta (Helsingin erilaiset oppijat ry:ltä). Ne palvelivat luki-seulassa havaittuja opiskelijoita antamalla heille yksilöllistä lisätukea opiskelutaidoissa. Ongelmana oli kuitenkin tuen jatkumattomuus. Kun talon ulkopuolinen opettaja veti kurssin, häntä ei enää jakson jälkeen nähnyt. Näin tuki jäi kurssinaikaiseksi. Syksystä 2007 lähtien yksi aineenopettaja palkattiin hoitamaan erityisen tuen yhdysopettajan tehtävää.

Vuonna 2008 tavoitteena on ollut myös suunnitella toimenpiteet, joilla opiskelijoita tuetaan entistä paremmin. Ohessa on kuvaus erityisen tuen järjestelyistä, oppilashuoltoryhmän toiminnasta sekä opinto-ohjaajien ja ryhmänohjaajien tiedonkulun tehostamisesta.

4.2.1 Erityinen tuki ja erityisjärjestelyt Sotungin lukiossa

Lukiseula teetetään joka vuosi kaikille ykkösille ensimmäisen jakson opo-tunneilla. Seulana käytetään Niilo Mäki -instituutin kehittämää testistöä. Seulalla kartoitetaan opiskelijan mahdollisia oppimisvaikeuksia, tuen ja jatkotestauksen tarvetta koko lukio-ajan opiskelua ja tulevia ylioppilaskirjoituksia varten.

Lukiseula koostuu kolmesta osiosta. Luetun ymmärtämisen osiossa pitää tunnistaa nelisivuisesta Veikko Huovisen tekstistä 52 sanaa, jotka eivät sovi asiayhteyteen. Teknisen lukemisen osiossa pitää etsiä kirjoitusvirheitä sekä erottaa sanoja toisistaan. Sanelukirjoitus-osassa pitää kuullun perusteella kirjoittaa sanat ja merkityksettömät sanat. Testistöön kuuluvaa Itsearviointi-osaa, jossa kartoitettiin opiskelijan luku- ja kirjoituskokemuksia ja tuen tarvetta, ei tehdä ajan puutteen vuoksi kaikille opiskelijoille. Itsearviointi tehdään pelkästään niille, joiden tulokset ovat antaneet viitteitä mahdollisesta lukivaikeudesta.

Erityisen tuen yhdysopettaja tarkistaa lukitestiä ja käy henkilökohtaisen keskustelun niiden ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden kanssa, joilla testi osoittaa mahdollista lukivaikeutta. Keskustelussa kartoitetaan tuen tarve ja ohjataan opiskelija Opi oppimaan -kurssille.

Lukiseulan palautelomake jaetaan ryhmänohjauksen tunnilla jokaiselle seulaan osallistuneelle kotiin vietäväksi. Palautelomake sisältää seuraavat kohdat, jotka testin korjannut opettaja on jokaiselle opiskelijalle yksilöinyt:

- Lukiseula meni hyvin tai vähintään kohtuullisesti. Et tarvitse erityistä tukea.
- Luetun ymmärtämisessä tai lukustrategioissa puutteita. Sinun on tehostettava lukemista ja luetun sisällön omaksumista.
- Teknisessä lukemisessa puutteita. Sinun on tehostettava lukemisen nopeutta ja tarkkuutta.
- Sanelukirjoituksessa virheitä. Tarvitset kuuntelun ja oikeinkirjoituksen harjoittelua.
- Sinun on hyvä osallistua OPI OPPIMAAN -kurssille jaksossa 3.

Tule keskustelemaan lukiseulan tuloksista Sotungin lukion erityisopettaja NN:n luokse ____/____ 2008 klo _____ työhuoneeseen 355.

Koska opettajien on erittäin tärkeitä tietää, ketkä hänen opiskelijoistaan tarvitsevat erityisjärjestelyjä, tiedottaminen lukitestiä tuloksista on oltava huolellisesti suunniteltu. Huoltajan ja opiskelijan suostumuksella lukiseulassa ”kiinni jääneistä” tai muista oppimisvaikeuksista tiedotetaan opettajakuntaa, jotta opettajat voivat ottaa opetuksessaan huomioon nämä opiskelijat. Erityisen tuen yhdysopettaja vastaa tiedottamisesta opettajille. Opiskelijaa kannustetaan myös itse puhumaan vaikeuksistaan kunkin kurssin opettajan kanssa. Uuden erityisopettajan myötä aineenopettaja saa tarvittaessa tukea opiskelijajärjestelyjen suunnitteluun myös häneltä. Aineenopettajia kannustetaan kysymään neuvoja suoraan erityisopettajalta.

Opi oppimaan -kurssi järjestetään kolmannessa jaksossa niille ykkösille, joilla lukitestissä havaittiin lukivaikeus tai -epäily. Kurssin opettajana toimii koulun oma erityisopettaja, mikä on suuri parannus aiempaan ulkopuolisen vetämään kurssiin. Kurssin aikana vahvistetaan harjoitusten avulla opiskelijan oppimisvalmiuksia ja -tyylejä sekä arvioidaan tarkemman testauksen (yksilötestin) tarvetta. Erityisopettaja yksilötestaa kurssin aikana tai erikseen ne opiskelijat, jotka sitä tarvitsevat. Samalla erityisopettaja

tulee kurssilaisille tutuksi ja hänen kanssaan on helpompi sopia yksilötapaamisia kurssin jälkeenkin.

Lukivaikkeudesta kärsivä opiskelija on oikeutettu erityisjärjestelyihin ylioppilaskirjoituksiin. Erityisjärjestelyhakemus on toimitettava ylioppilastutkintolautakunnalle silloin kun ilmoittautuu ensimmäistä kertaa kirjoituksiin. Siksi koulun velvollisuutena on myös tiedottaa opiskelijoita siitä, miten prosessi etenee. Tiedottamisen opiskelijoille hoitaa erityisen tuen yhdysopettaja. Myös opettajat joutuvat arvioimaan vaikeuden astetta ja näkyvyyttä ylioppilastutkintolautakunnalle. Siksi lukuvuonna 2008-09 on ensimmäistä kertaa jo valmiiksi varattu yhteiseen kalenteriin aika, jolloin opettajat kirjoittavat lausuntojaan. Tiedotuksen keinoin pyritään myös opiskelijat pitämään tietoisina siitä, millä aikataululla heidän tulee hankkia mahdolliset toiset lausunnot kirjoituksia varten. Tähän saakka asia on monesti hoidettu kiireellä tai jopa myöhässä. Näin pyritään varmistamaan, että jokainen erityisjärjestelyihin oikeutettu opiskelija on tietoinen omista vastuistaan ja hänellä on tarvittavat asiakirjat oikeaan aikaan hankittuna.

4.2.2 Tiedon kulkeminen ja varhainen puuttuminen

Koulussamme on monen vuoden ajan toiminut oppilashuoltoryhmä, jonka jäseniä ovat olleet rehtori, opinto-ohjaajat, erityisen tuen yhteysopettaja, kouluterveydenhoitaja ja talon ulkopuolinen koulupsykologi. Koska syksystä 2008 lähtien koulu sai lisää resurssia (säännöllisesti paikalla olevat (1,5 päivää/viikko) koulupsykologin ja erityisopettajan sekä osa-aikaisen kuraattorin) oli aika miettiä oppilashuoltoryhmän toimintakin uudelleen.

Valtakunnallisesti tilanne on lukioissa ollut melko huono: vain noin puolessa lukioista on toiminut opiskelijahuollon ryhmä. Vain vajaalla puolella sekä perusopetuksen että toisen asteen oppilaitoksista oli käytössään koulukuraattoripalveluja, koulupsykologeja vielä vähemmän. Valtakunnallinen tilanne on kuormittanut monesti juuri opinto-ohjaajia, joiden tehtävänä on usein ollut kuraattorimaisten ja psykologimaisten tehtävien hoitaminen, kun näitä ammattilaisia ei ole ollut tarjolla. (Numminen 2002.)

Sotungin lukion OHR on tähän saakka kokoontunut noin kerran jaksossa eli 5-6 kertaa lukuvuoden aikana. Toiminnan tehostamiseksi päätimme perustaa myös ns. mini-OHR:n eli talon sisäisen ryhmän, joka kokoaa tietoa huolta aiheuttavista opiskelijoista. Mini-OHR kokoontuu kahden viikon välein ja arvioi opiskelijat sillä perusteella, millaista tukea ko. opiskelija tuntuu tarvitsevan. Mini-OHR:ään kuuluvat rehtori, opinto-ohjaajat ja erityisen tuen yhdysopettaja.

Opiskelija-asioita käsitellään oppimisen, sosiaalisten suhteiden ja opiskelurutiinien näkökulmista. Opettajilta on pyydetty tai saatu tietoa huolta aiheuttavista opiskelijoista joko sähköpostitse tai keskustelujen kautta. Sotungin opettajilla tuntuu olevan tarkat silmät: he huomaavat opiskelijoidensa muutokset ja kertovat niistä joko opinto-ohjaajalle tai erityisen tuen yhdysopettajalle. Esimerkiksi opiskelijan huolestuttava laihuminen, jatkuva väsymys, tehtävien myöhästely tai palauttamatta jättäminen sekä runsaat poissaolot tulevat mini-OHR:n käsiteltäviksi.

Syksyn 2008 kokoontumisten perusteella järjestely tuntuu varsin toimivalta. Mini-OHR on sopinut suoraan keskenään, miten kunkin opiskelijan kanssa toimitaan. Onko tarvetta viestiä suoraan koulupsykologille, että hän sopisi tapaamisen? Onko opiskelijalla tarvetta sopia erityisopettajan kanssa tapaaminen? Onko opinto-ohjaajan syytä jutella opiskelijan kanssa vai miten edetään? Tarvitseeko opiskelija kenties kuraattorin apua? Koska ryhmä kokoontuu myös varsin usein, voimme puuttua varhain esille tullessiin

ongelmiin. Pienessä ryhmässä on helppo sopia työnjaosta. Tältä osin koulumme pystyy nyt hieman paremmin toteuttamaan opetussuunnitelman henkeä syrjäytymisen ehkäisemisestä.

Tarkoituksena on, että suuressa kokouksessa (jota kutsumme maksi-OHR:ksi) keskitytään suuriin linjoihin, työnjaon hiomiseen, vakavien opiskelija-asioiden käsittelyyn ja yleisiin kehittämistarpeisiin. Ainakin kuluvan lukuvuoden ajan ryhmä tarvitsee aikaa, jotta jokaisen toimijan työnkuva ja vastuunjako toimii opiskelijoita parhaiten palvelevalla tavalla.

Uusien ammatti-ihmisten myötä haasteina ovat syksyllä 2008 työn- ja vastuunjaon lisäksi konkreettiset asiat. Koulussamme ei ole ollut sellaista tilaa, jossa psykologi tai erityisopettaja voisivat ottaa opiskelijoita vastaan siten, että luottamuksellisuus säilyisi. Kaikki pienryhmätilat ovat käytössä. Kunnolliset tapaamistilat saadaan kuntoon vasta loppuvuodesta 2008, jolloin tapaamiseen on käytössä koulun vieressä sijaitsevan rivitalon huoneisto. Sen sisustaminen opiskelijahuollon tarpeisiin käynnistyy lokakuussa 2008.

4.2.3 Opinto-ohjaajien ja ryhmänohjaajan tapaamiset

Tiedonkulun parantamiseksi pidettiin tärkeänä myös laatia kuvaus opinto-ohjaajien ja ryhmänohjaajien yhteistyön tehostamisesta. Kevään 2008 lopuksi otettiin käyttöön koko vuositason ryhmänohjaajien ja opinto-ohjaajan yhteistapaamiset. Aiemmin opinto-ohjaajat olivat tavanneet ryhmänohjaajia satunnaisesti tai vain yksilöinä, ikään kuin tarpeen tullen. Koko vuositason tapaamisten tarkoituksena oli ryhtyä yhdessä suunnittelemaan ja vaihtamaan ohjauksellista tietoa kunkin vuositason ohjauksellisista erityistarpeista. Opinto-ohjaaja voi tukea ryhmänohjaajaa esimerkiksi opintojen seurannassa (miten paljon esimerkiksi kursseja toisen vuoden syksyllä tulee olla, jotta opiskelija valmistuu kolmessa vuodessa?) Ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja voivat tehdä yhteistyötä myös miettiessään milloin opiskelija kannattaa lähettää opinto-ohjaajan juttusille, mitä pakollisella opinto-ohjauksen kurssilla käsitellään tai esimerkiksi mitä ryhmänohjaaja voi käsitellä ryhmänohjaustuokioissa.

Yhteistapaamisessa ei niinkään ole tarkoitus käsitellä yksittäisten opiskelijoiden asioita, vaan suunnitella ja sopia yhteisistä käytänteistä. Yhteistapaamiset vuositasoitain on suunniteltu kuluvalle lukuvuodelle kunkin vuositason kannalta kriittiseen ajankohtaan. Esimerkiksi kakkosten ryhmänohjaajat tapasivat kanssani jo ensimmäisen jakson aikana, ykkösten ”opo-treffit” pidetään vasta kahden jakson jälkeen ja abiturienttien ryhmänohjaajien tapaaminen on kolmannen jakson jälkeen, kun tiedetään varmasti ketkä abiturientit ovat jäämässä neljänneksi vuodeksi ja kenellä on vielä mahdollisuus valmistua. Tavoitteena on jäntevöittää ryhmänohjaajien ja opinto-ohjaajien yhteistä työskentelyä. Opinto-ohjaajat vastaavat tapaamisten sisältöjen suunnittelusta ja kokoon kutsumisesta.

5 LOPPUYHTEENVETO

Lähes kahden vuoden prosessin aikana ohjauksen kokonaisuutta on tarkasteltu monelta kannalta. Opiskelijat ja opettajat ovat saaneet äänensä ainakin joiltain osin kuuluviin. Miten saadut tulokset ja näkökulmat suhteutuvat holistisen ohjauksen malliin? Millaisia asioita jäi analysoimatta? Mitä pitäisi tulevaisuudessa vielä ottaa huomioon?

Miten ohjauksen kehittäminen suhteutuu van Esbroeckin malliin? Miten eri toimijoiden rooli näyttää toteutuvan tehtyjen toimenpiteiden valossa? Miten ohjausta voisi kehittää edelleen? Mitä haasteita koulussamme vielä on ohjauksen kentällä?

Miten erityistä tukea tarvitsevaa opiskelijaa voisi tukea koko lukioajan? Suuri parannus aiempiin vuosiin verrattuna on erityisopettajan säännöllinen läsnäolo. Nyt kun hän on paikalla säännöllisesti, hän voi myös tavata säännöllisesti opiskelijaa. Myös opettajat ovat kokeneet jo kuluneen syksyn aikana, että erityisopettajan konsultointi on ollut tarpeellista ja hyvää. Ensimmäistä kertaa opettaja on voinut nopeasti kääntyä ammattilaisen puoleen. Opettajat kaipaavat erityisopettajalta myös yksilökohtaisia tukisuunnitelmia. Millaista tukea lukivaikkeudesta kärsivä opiskelija tarvitsee? Millainen tuki juuri kyseistä opiskelijaa auttaa? Toiminnan vakiinnuttua kannattaa tehdä kysely opiskelijoille näistä palveluista. Kokevatko opiskelijat saavansa oikeanlaista tukea? Pitkästä aikaa opinto-ohjaajankin näkökulmasta tuntuu huojentavalta, että on olemassa henkilö, jolla on juuri tämän asian ammattitaito. Tähän mennessä on monesti tuntunut sumuiselta: oma ammattitaito ei kerta kaikkiaan riitä ja opiskelijat ovat tuntuneet jäävän varsin hataralle pohjalle ongelmiansa kanssa. Samoin ovat kokeneet opettajat.

Kuraattorin toimenkuva vielä hakee paikkaansa: opiskelijat eivät vielä tunne häntä, joten hänen luokseen ei ole luontevaa mennä. Kuraattori on kyllä ollut useita vuosia talossa, mutta palvellut vain yläkoulun oppilaita. Kuraattoria ei myöskään ole ennen lukiossamme ollut: mikä on esimerkiksi kuraattorille kuuluvaa toimintaa, mikä psykologille kuuluvaa. Kenen luokse opiskelija lähetetään? Toimenkuvien hiomisen, opetteluun ja tiedottamiseen aika on lukuvuoden 2008-09 aikana.

Sama tilanne on koulupsykologin osalta. Kun opiskelijat tutustuvat häneen, kynnys lähestyä myös madaltuu. Haasteena onkin se, että koulupsykologi tulee niin tutuksi opiskelijoille, että kynnystä ei ole. Tähän saakka luontevinta on ollut käydä terveydenhoitajan juttusilla, koska hänet jo tunnetaan. Terveydenhoitaja voi myös omalta osaltaan madaltaa kynnystä mennä koulupsykologin juttusille. Hän voi kertoa näiden uusien ihmisten palveluista ja rohkaista opiskelijoita varaamaan aika.

Mini-OHR:n toiminta jäntevöittää koko opiskelijahuollon toimintaa. Kun pienessä ryhmässä seulotaan opiskelijoiden tilannetta, ei koko isoa ryhmää tarvitse kuormittaa kaikkien opiskelijoiden tilanteella. Isossa ryhmässä käsitellään vain vaikeita tapauksia ja keskitytään suuriin linjoihin.

Näihin arviointeihin ei liitetty lainkaan kysymystä koulumme monikulttuuristen opiskelijoiden tarpeista. Koulussamme on vuosittain kaksikielisiä opiskelijoita lähinnä toiselta äidinkieleltään virolaisia ja venäläisiä. Vaikka heitä ei lukumääräisesti ole paljon, heidän erityistarpeisiin paneutuminen voisi olla harkinnan arvoista. Samoin tärkeää on jatkuvasti pitää esillä urheilijoiden erityistarpeita. Syksyllä 2008 aloitettu seiskan keskiarvoilla sisääntulleiden urheilijoiden tukeminen tulee jatkumaan. Senkaltaista tukea on arvioitava ja kehitettävä.

Van Esbroeckin ja Wattsin malli opettajien roolista lähinnä opiskelijaa olevana toimijatahona on Sotungin lukiossa varsin hyvällä mallilla. Opettajia on pitkäjänteisesti valjastettu ”huomaamaan” opiskelijat ja viemään tietoa ja huolta eteenpäin. Opinto-

ohjaajien rooli toisella tasolla on ollut eri toimijoiden koordinoiminen, myös talon ulkopuolelle. Ehkä jatkossa opinto-ohjaajien ja muiden toisella tasolla (erityisopettaja, koulupsykologi ja kuraattori) olevien toimijoiden yhteistyön tiivistäminen on oikea suunta. Koska ihmiset ovat talossa uusia, onkin luonnollista, että olemme yhteisen työn tekemisen alussa. Talon ulkopuolisten toimijoiden valjastaminen mukaan lieneekin seuraava haaste. Esimerkiksi viimeisen vuoden opiskelijoiden tutustuttaminen työvoimapalveluihin on ollut omalla työlistallani jo pitkään.

Näiden kahden vuoden aikana tehty yhteinen työ ohjauksen kehittämiseksi on ollut erittäin mielekäs prosessi. Olemme tehneet yhdessä työtä juuri sellaisten asioiden äärellä, jotka olemme kokeneet tärkeiksi. Olemme päässeet toteuttamaan ja elämään todeksi opetussuunnitelman henkeä ohjauksesta yhteisenä tehtävänä. Toki aina tuntuu siltä, että ei ehdi tehdä tarpeeksi ja että aina asioita jää kesken. Mutta onko joku luvannut, että vesikatto todella valmistuu? Että mistään ei koskaan vuoda?

LÄHTEET

Lairio, M. & Puukari, S. 1999. Uusin taidoin uuteen tulevaisuuteen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ohjaus- ja neuvontapalveluiden arviointia. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.

Merimaa, E. 2002. Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteiden 2002 merkitys ohjauksen kannalta. Teoksessa R. Vuorinen & H. Kasurinen (toim.) Ohjaus Suomessa 2002. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 99-111.

Numminen, U. 2002. Opinto-ohjaus – vastaus opiskelijan ja koulujärjestelmän ongelmiin? Teoksessa R. Vuorinen & H. Kasurinen (toim.) Ohjaus Suomessa 2002. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 111-131.

Nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. 2003. Helsinki: Opetushallitus.

Sotungin lukion opetussuunnitelma. 2005. Linkki: <http://www.sotunki.fi/opiskelu/>

Vantaan kaupungin lukioiden opetussuunnitelma. 2005. (Ei ole painettua versiota)

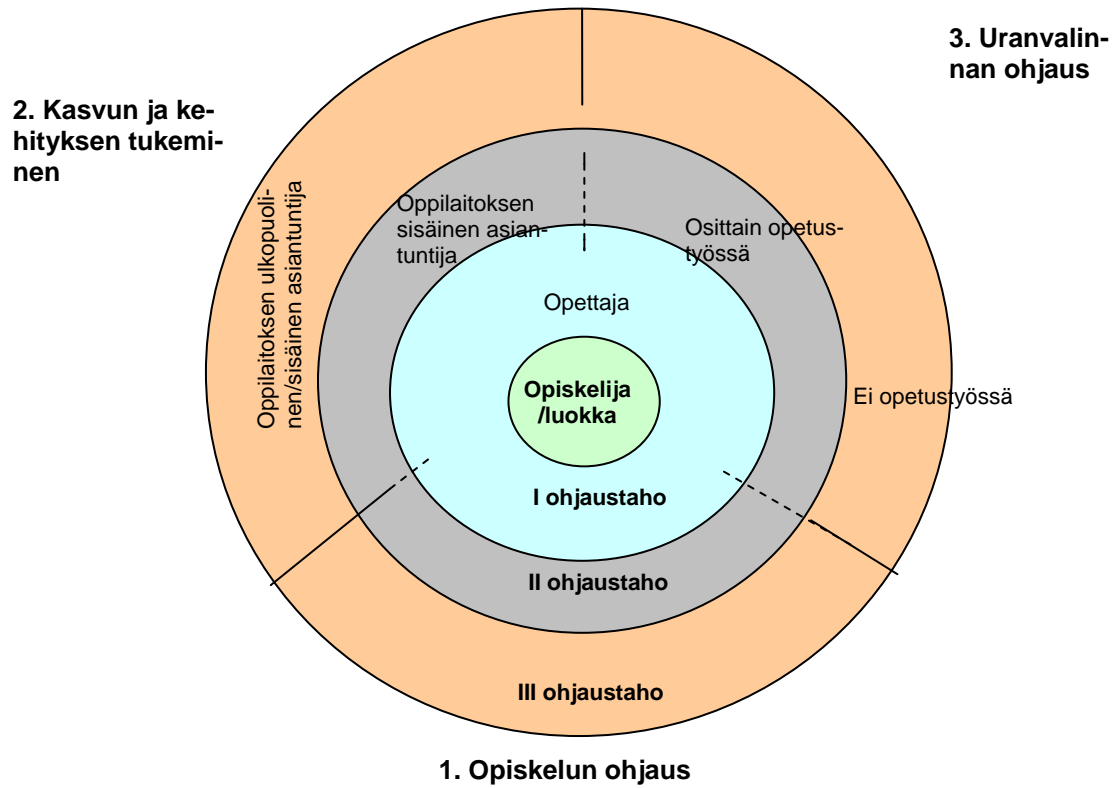
Linkki:

http://www.vantaa.fi/i_alaetusivu.asp?path=1;135;137;216;6444;6449&voucher=835EBD55-C0DE-4488-B198-2EED4C0EE931

Vuorinen, R & Kasurinen, H. 2002. Ohjauksen toimintapolitiikka Suomessa 2002 - otteita OECD:n arviointihankkeen kansallisesta maaraportista. Teoksessa R. Vuorinen & H. Kasurinen (toim.) Ohjaus Suomessa 2002. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 31-51.

Liite 1

Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli (van Esbroek & Watts, 1998)

Ohjausjärjestelyjen arviointi vuonna 2007

Kysely 1

Uusille ykkösille 6.11.2007

Vastaajia 125.

Kysely lukion aloittaneille 2007. Nimi: _____

1. Mikä lukio-opiskelussa on mielestäsi tuntunut hyvältä?
2. Mikä lukio-opiskelussa on mielestäsi tuntunut huonolta?
3. Mikä Sotungin lukiossa on
 - hyvää
 - huonoa
4. Missä opiskeluun liittyvissä seikoissa olet kokenut vaikeuksia ja millaisia vaikeuksia? (esim. oppimisvaikeudet eri aineissa, jaksaminen tunneilla, keskittyminen, poissaolot, poissaolojen selvittäminen, koeviikko, kurssin suorittaminen loppuun)
5. Missä olet hyvä?
6. Missä asioissa haluat vielä parantaa?

Kysely 2:

Ykkösille kysely Fronterissa toukokuussa 2007 (lähes yksi lukuvuosi takana)

Vastaajia 127.

Kysymykset ja tulokset Fronterista:

1. Kuinka tyytyväinen olet ollut ryhmäohjaajan antamaan ohjaukseen?

Erittäin tyytyväinen 32 %

Melko tyytyväinen 59 %

Melko tyytymätön 9 %

Erittäin tyytymätön 0 %

2. Kuinka tarpeellisia ryhmäohjaustuokiot mielestäsi ovat?

Erittäin tarpeellisia 3 %

Melko tarpeellisia 33 %

Melko tarpeettomia 49 %

Erittäin tarpeettomia 15 %

3. Kuinka tyytyväinen olet ollut aineenopettajan antamaan ohjaukseen?

Erittäin tyytyväinen 16 %

Melko tyytyväinen 83 %

Melko tyytymätön 1 %

Erittäin tyytymätön 0 %

4. Kuinka tyytyväinen olet ollut opinto-ohjaajan antamaan ohjaukseen?

Erittäin tyytyväinen 32 %

Melko tyytyväinen 65 %

Melko tyytymätön 3 %

Erittäin tyytymätön 0 %

5. Kuinka tarpeellisia ensimmäisen jakson opo-tunnit mielestäsi olivat?

Erittäin tarpeellisia 32 %

Melko tarpeellisia 50 %

Melko tarpeettomia 18 %

Erittäin tarpeettomia 0 %

Kysely 3:

Abiturienteille marraskuussa 2007 (kolmannen vuoden toisen jakson aikana)

Vastaajia 121 opiskelijaa

1. Oletko tarvinnut ohjausta opintojesi suunnittelussa?

Paljon 3 %

Melko paljon 16 %

Melko vähän 68 %

Vähän 13 %

2. Oletko saanut tarvitessasi ohjausta opintojesi suunnittelussa?

Riittävästi 65 %

Lähes riittävästi 32 %

Vähän 2 %

Aivan liian vähän 1 %

3. Oletko saanut ryhmäohjaajaltasi tietoa ajankohtaisista asioista?

Riittävästi 49 %

Lähes riittävästi 46 %

Vähän 4 %

Aivan liian vähän 1 %

4. Oletko saanut ryhmäohjaajaltasi henkilökohtaista tukea aina tarvitessasi?

Riittävästi 61 %

Lähes riittävästi 26 %

Vähän 12 %

Aivan liian vähän 1 %

5. Kuinka yhteistyö koulun ja kotisi välillä on sujunut lukioaikanaasi?

Erittäin hyvin	25 %
Hyvin	69 %
Melko huonosti	5 %
Huonosti	1 %

6. Oletko saanut riittävästi tietoja ja taitoja jatko-opintojen suunnittelemisessa opinto-ohjaajilta?

Riittävästi	26 %
Lähes riittävästi	55 %
Vähän	17 %
Aivan liian vähän	2 %

7. Oletko saanut riittävästi tietoja ja taitoja jatko-opintojen suunnittelemisessa aineenopettajilta?

Riittävästi	23 %
Lähes riittävästi	39 %
Vähän	27 %
Aivan liian vähän	11 %

Nimi: _____ Ryhmä: _____ Kurssi: _____

Kysymys <i>Huomaa, että arviointimääritelmät vaihtelevat eri kysymyksillä!</i>	Vastaa tähän NYT				Vastaa tähän kurssin lopussa			
Luetko läksynä olevan kappaleen ennen oppituntia? <i>(1 = en lainkaan, 4 = aina)</i>	1	2	3	4	1	2	3	4
Teetkö annetut kotitehtävät? <i>(1 = en lainkaan, 4 = aina)</i>	1	2	3	4	1	2	3	4

Mitkä asiat vaikuttavat aktiivisuuteesi läksyjen luvussa ja kotitehtävien teossa?

Tutustutko etukäteen tuleviin asioihin? <i>(1 = en lainkaan, 4 = aina)</i>	1	2	3	4	1	2	3	4
Suunnitteletko ajankäyttöäsi kurssin aikana? <i>(1 = en lainkaan, 4 = aina)</i>	1	2	3	4	1	2	3	4

Miten uskot näiden asioiden vaikuttavan kurssimenestykseen?

Kuinka hyvin koet hallitsevasi kurssilla tähän mennessä opetettuja asioita? <i>(1 = heikosti, 4 = hyvin)</i>	1	2	3	4	1	2	3	4
Arvioi motivaatiosi opiskella kurssin aikana. <i>(1 = heikko, 4 = hyvä)</i>	1	2	3	4	1	2	3	4

Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet motivaatioosi?

Oletko aktiivinen tunneilla? <i>(1 = en lainkaan, 4 = aina)</i>	1	2	3	4	1	2	3	4
--	---	---	---	---	---	---	---	---

Mitkä asiat lisäävät tai vähentävät aktiivisuuttasi?

Palaute kurssin opettajalle

Kysymys	Vastaa tähän NYT	Vastaa tähän kurssin lopussa
Arvioi miten monipuolisia työtapoja opettaja on käyttänyt? (1 = yksipuolisia, 4=monipuolisia) Työtapoja ovat esim. luennointi, ryhmätyöt, keskustelut,...	1 2 3 4	1 2 3 4
Arvioi opettajan taitoa opettaa ymmärrettävästi ja selkeästi. (1 = heikko, 4=hyvä)	1 2 3 4	1 2 3 4
Jos olisit kurssin opettaja,	mitä tekisit	toisin?

Mitkä asiat säilyttäisit?

Mikä harjoitus tai tehtävä oli toimiva / kiinnostava? Mikä tehtävä tai harjoitus ei tuntunut toimivan? Miksi?

Kuinka haastavaksi koet opiskelun kurssilla? (1 = helppo kurssi, 4= vaativa)	1 2 3 4	1 2 3 4
---	---------	---------

Kuville tämän kurssin haastavuuteen vaikuttavia asioita. _____

Minkälaisena koet kurssin ilmapiirin? (1= huono, 4 = hyvä)	1 2 3 4	1 2 3 4
---	---------	---------

Kuvaile tämän kurssin ilmapiiriin vaikuttavia asioita.

Arvioi opettajan kykyä innostaa oppi-
maan.
(1= heikko, 4= hyvä)

1 2 3 4

1 2 3 4

Millainen on innostava opettaja? Kuvaile.

Opettajan

antamaa

palautetta
